SBÍRKA PŘEDNÁŠEK
pořádaných
ČESKOU NÁRODOHOSPODÁŘSKOU SPOLEČNOSTÍ
v období 1926-27.

I.

NAŠE OTÁZKA CUKERNÍ

O KRISI NAŠEHO CUKROVARNICTVÍ A ŘEPAŘSTVÍ

Přednesl

DR. GUSTAV HEIDLER

ve schůzi společnosti pořádané v Praze 8. listopadu 1926

V Praze 1926

NÁKLADEM ČESKÉ NÁRODOHOSPODÁŘSKÉ SPOLEČNOSTI.
VYTISKLA PRŮMYSLOVÁ TISKÁRNA V PRAZE VII.

SBÍRKA PŘEDNÁŠEK
pořádaných
ČESKOU NÁRODOHOSPODÁŘSKOU SPOLEČNOSTÍ
v období 1926-27.

I.

NAŠE OTÁZKA CUKERNÍ

O KRISI NAŠEHO CUKROVARNICTVÍ A ŘEPAŘSTVÍ

Přednesl
DR. GUSTAV HEIDLER,
ve schůzi společnosti pořádané
v Praze 8. listopadu
1926

V Praze 1926

NÁKLADEM ČESKÉ NÁRODOHOSPODÁŘSKÉ SPOLEČNOSTI.
VYTISKLA PRŮMYSLOVÁ TISKÁRNA V PRAZE VII.

Dámy a pánové!

Je jistě podivným zjevem, že náš cukrovarnický průmysl, přes to že jest náš nejstarší, největší, nejdůležitější a nejčeštější průmysl, přes to že projevoval vždy široký zájem a smysl pro vědecký, kulturní, politický a národní pokrok, jest v našem hospodářském a politickém prostředí tak isolován. Má málo přátel a mnoho nepřátel i tam, kde by bylo možno očekávati úsudek objektivní. Nechci hledati příčin tohoto zjevu — setkáváme se s něčím podobným i v jiných státech — ale překvapuje mě při tom veliká neznalost významu a vnitřních poměrů průmyslu nejen v širokých vrstvách, ale i tam, kde by věc měla býti přeci jenom trochu důkladněji známa, řekněme u politických a parlamentárních kruhů, ba i přímo u správy státní. To, že se tak věci vyvinuly a že průmysl je tak isolován, je jistě také jeho vinou, kterou nutno napraviti. A to je také účelem mé dnešní přednášky, která Vám má podati objektivní informaci o současném stavu našeho průmyslu cukrovarnického s hlediska světového a domácího, a přispěti tak k vyjasnění otázky a k umožnění klidného a vážného jejího posuzování.

Pokusím se nejprve vyložiti Vám co možná stručně *souvislost cukrovarnického průmyslu s ostatním naším hospodářstvím a jeho význam pro stát.*

Řekl jsem úvodem, že cukrovarnictví jest náš nejstarší, největší a nejdůležitější průmysl, ale vystihnouti plně jeho národohospodářský a sociální význam jest velmi obtížno, mají-li býti uváženy všechny důsledky jeho činnosti i co do vzdálenějších oborů s ním souvisejících. Sledováním výroby cukru od okamžiku počátečních příprav pro setí cukrovky až po okamžik, kdy hotové zboží vychází na trh domácí nebo cizozemský, dospějeme k spletitému řetězu nejrůznějších druhů lidské práce, na jejíž výtěžek jest odkázáno na několik set tisíc našich lidí: při pěstování řepového semene, při kultuře řepy, při výrobě umělého hnojiva, při výrobě hospodářských strojů, zařízení cukrovarů, dopravních prostředků, při výrobě cukru, při výrobě uhlí a koksu, vápence, pytlů, filtračních látek, dřeva, papíru, lihu, při dopravě a konečně při obchodu. Jistě každá výroba souvisí s ostatním hospodářstvím, ale žádná nezasahuje do hospodářského a sociálního života našeho tak hluboko a tak široko jako výroba cukru. Organisace průmyslu cukro-

varnického vydá v krátké době populární podrobné poučení o veškerých těchto otázkách, jejich dosahu kapitálovém, výrobním a sociálním, na něž Vás odkazuji, zmiňuje se zde o nich jenom povšechně. V tomto okamžiku chci jen, abyste si uvědomili, že *od zdaru a rozkvětu průmyslu cukrovarnického závisí přímo zdar celé řady průmyslových odvětví a našeho zemědělství.* Průmysl cukrovarnický spotřebuje — počítáno podle roku 1925-1926 ročně 1,750.000 tun uhlí, počítáno v hodnotě hnědého uhlí, 50.000 tun koksu, 530.000 tun vápence, 800.000 m^2 filtračních látek a na obaly 9,300.000 pytlů, abych uvedl jen nejhlavnější potřeby. Celý průmysl lihovarnický, který vyrábí líh z melasy, jest svojí existencí odkázán na výrobu cukru. Náš strojírenský průmysl nabyl světového jména stavbou zařízení pro výrobu cukru, která je dodnes jeho hlavním zaměstnáním. Nehledě k dopravě vodní a silniční, dopravuje cukrovarnický průmysl po dráze surovin a výrobků ročně 11·5—11·6 mil. tun v průměrné váze jednoho nákladu 15 až 15 1/2 tuny, což znamená, že je denně v běhu pro potřebu cukrovarnického průmyslu 2000—2100 vagonů a ujede-li jeden vagon minimálně 25 *km*, znamená to 18,000.000—19,000.000 ujetých kilometrů. Z tohoto schematu vidíte, jak hluboko zasahuje výroba cukru do celé naší hospodářské struktury a co všechno od ní odvisí. Abych uvedl jeden drastický, akutní případ, poznamenávám, že proto, že cukrovarnický průmysl nemá ode dvou let peněz na to, aby kupoval a obnovoval svoje strojní zařízení, vznikla nezaměstnanost našich strojíren a všichni ti, kdo vodí dělnické deputace strojírenského průmyslu, domáhající se zaměstnání, měli by se také jednou zabývat otázkou, proč ta nezaměstnanost vznikla.

Největšího významu má však výroba cukru pro naše zemědělství a pro stát sám. O těchto dvou otázkách přece jenom se zmíním trochu podrobněji.

Naše *zemědělství* jest skorem na jedné třetině orné půdy tak úzce spiato s kulturou řepy, že bez ní nedosáhlo by rentability. Význam řepařství tkví v tom, že zúrodňuje půdu hlubokou orbou, častými okopávkami, hnojením a zbavuje ji plevelů a tím zároveň zvyšuje sklizeň obilí před a po kultuře řepy, umožňuje dále chov a výkrm většího počtu dobytka odpadky řepní sklizně a odpadky cukrovarskými. Pan prof. Dr. Brdlík měřil produktivitu řepařství a z jeho badání uvedu některé výsledky: Výroba z jednoho hektaru zemědělské plochy v závodě řepařském jest daleko větší než v závodě neřepařském. Podle Dra Brdlíka obnášela produktivita, připadající na 1 *ha* zemědělské půdy, měřená penězi před válkou v obvodu řepařském, 609 zlatých korun, v obvodu obilnářském jen 300 zl. korun. Prof. Brdlík zkoumal také, mnoho-li

obyvatelstva vyživí se z jednoho hektaru. Cukrovka ze všech polních plodin využije nejlépe energie slunečních paprsků k tvorbě nové hmoty organické. Tak z 1 *ha* produkuje cukrovka 22 milionů kalorií, brambory 9½ mil., pšenice 5½ mil. kalorií. Proto také produktivita řepařského závodu, vyjádřená kalorickou hodnotou, na př. stravnými dny (potřebné množství kalorií k výživě jedné osoby denně), obnáší v obvodu řepařském pro 1 hektar 2·419, v obvodu obilnářském jen 1·147 stravných dnů. Také relativní produktivita, vyjádřená jednotkou pracovní, jest u řepy největší, neboť jeden pracovník produkoval v obvodu řepařském před válkou 2.145 zlatých korun, v obvodu obilnářském 1.453 zlatých korun. Konečně měřil prof. Brdlík národohospodářský důchod a konstatoval, že 1 *ha* půdy poskytl v obvodu řepařském národohospodářský důchod, t. j. důchod podnikatele, dělníků, věřitelů státu, obcí atd. před válkou 418 zlatých korun, kdežto v obvodu obilnářském jen 318 zlatých korun. Na 100 *ha* plochy v obvodu řepařském připadá 31 zaměstnanců, v obvodu obilnářském 27 zaměstnanců. Prodej mléka připadající na 1 *ha* půdy činil v obvodu řepařském 56 zlatých korun a v obvodu obilnářském jen 34 zlaté koruny. Zvětšené pěstování řepy značí zvýšenou organisaci a správu zemědělského podniku, zvětšený hrubý i čistý výnos, takže možno tvrditi, že *řepou zúrodňuje se každý zemědělský podnik ve všech směrech a že řepařství a s ním spojené cukrovarnictví jest kůlovým kořenem našeho hospodářství.*

Tuto otázku mohl bych rozebírati ještě dále, chci však jen poukázati na *ztráty*, které utrpíme letošní menší sklizní řepy. Letos bude sklizeno méně o 20 milionů *q* chrástu, což znamená 1,400.000 *q* škrobových hodnot. Bude vyrobeno méně o 11 milionů *q* řízků, čili o 1,160.000 *q* škrobových hodnot. Dále bude vyrobeno méně as o 700.000 *q* melasy, t. j. o 336.000 *q* škrobových hodnot. Celkový úbytek krmných hodnot činí tedy letos proti loňsku 2,900.000 *q* škrobových hodnot. Při tom máme ovšem zmenšenou osevní řepní plochu o 47.000 *ha*. Kdyby celá tato plocha byla oseta krmným ječmenem, znamenalo by to sklizeň asi 850.000 *q* škrobových hodnot. Kdybych odpočítal toto číslo od hodnoty úbytku sklizně škrobových hodnot ve sklizni řepní a odpadcích cukrovarnických, dostáváme stále ještě úbytek 2,050.000 *q* škrobových hodnot, což vyjádřeno přírůstkem živé váhy ve výkrmu dobytka, znamená úbytek produkce asi 450.000 *q* masa, při čemž bylo počítáno se ztrátami krmných hodnot, vzniklými při konservaci chrástu a řízků.

Uvedl jsem tyto podrobnosti proto, abyste pochopili, jak plané jsou řeči pronášené mnohdy i s úředních míst, že pěstujeme mnoho řepy na úkor obilovin, které musíme dovážeti, a aby Vám bylo

v dalším jasno, proč jednotlivé státy již v minulém století a zejména nyní po válce s takovým úsilím podporují a zavádějí řepařství a výrobu cukru. *Význam řepného hospodářství pro zemědělství a stát jest zcela jedinečný. Za stávajících poměrů nelze cukrovku nahraditi plodinou přinášející tolik užitku jako ona a každý úbytek sklizně, způsobený živly nebo zmenšeným osevem, znamená nenahraditelnou ztrátu národního hospodářství a to ve všech složkách jeho činných organismů.*

Ještě dlužno poukázati na význam výroby cukru zvláště pro náš *stát.* Ze své výroby spotřebujeme doma jednu čtvrtinu až jednu třetinu a ostatní vyvážíme do ciziny. To, že po převratu jsme měli možnost v roce 1918/19—1920/21 prodati ve prospěch státního pokladu 8,306.280 *q* cukru a utržiti zaň 7.842,966.500 Kč v dobrých valutách, z čehož na přebytcích odvedeno státní pokladně 4.085,431.850 Kč, udrželo naši samostatnost, a když i přestalo přímé státní hospodářství a vývoz cukru se děl na účet výrobců, udržoval a udržuje vývoz cukru vždycky rovnováhu a přebytek naší obchodní bilance. Hodnota vyvezeného cukru činila na př. v r. 1924/25 2.404,780.306 Kč, v r. 1925/26 2.288,744.039 Kč a co jest zvlášť významné, proti této aktivní položce vývozu není, až na nepoměrně nepatrnou položku na dovozu řepového semene, spodia a nějakých drobností žádné pasivní protipoložky dovozní. — *V cukru vyvážíme pouze plody sluneční energie a půdy, která však není řepou vysilována, nýbrž zúrodňována, a plody práce svého obyvatelstva, docilujíce tak onoho ideálního a pro každý průmyslový a na export odkázaný stát nanejvýš žádoucího stavu.*

Toto není ovšem ani zkušenost nová ani zkušenost jenom naše. Význam pěstování řepy pro povznesení produktivity zemědělské a pro obchodní bilanci poznaly všechny státy, kde byly pro pěstování řepy příznivé přirozené podmínky, velmi brzo a věnovaly jak pěstování řepy, tak také vybudování vlastního cukrovarnického průmyslu velikou pozornost a všemožnou péči.

Do rámce mé přednášky by nespadalo vykládati *historii průmyslu řepového cukru.* Chci se omeziti jenom na vytyčení několika zásadních hledisek. Výroba cukru ze třtiny jest daleko starší, ale měla stále jen ráz koloniální, primitivní výroby a teprve z průmyslu řepového cukru převzala dokonalou vědeckou metodu výrobní, na jejímž vybudování měli právě čeští lidé podíl nemalý. Výroba řepového cukru od polovice minulého století rychle rostla a rychle nabývala formy velkoprůmyslu. S počátku zatlačila výroba řepového cukru výrobu třtinového cukru, ale ponenáhlu, čím více osvojoval si třtinový průmysl výrobní metodu evropskou, nabýval také půdy a byly-li obě tyto složky světové výroby před válkou ještě asi v rovnováze, rostla za války a po válce neobyčejně rychle

převaha cukru třtinového. Tak, jak rychle rostla výroba cukru, nemohla růsti také jeho spotřeba, která jest určována vzrůstem počtu obyvatelstva, jeho kultury a blahobytu, tedy činiteli vývojově obmezenými, a tak cukr zápasil vždycky o odbyt. Tento zápas nabyl záhy i povahy sporů státních zájmů. Byly činěny pokusy o mezinárodní úpravu světové produkce cukru už v roce 1863, a od roku 1887 jednalo se vlastně permanentně o věci až do roku 1902, kdy uskutečněna byla tak zv. *bruselská cukerní konvence.* Při tom však žádný ze států, který měl výrobu řepového cukru, nemohl se odhodlati k obmezení nebo k likvidaci této jednou zavedené a pro jeho vlastní přímý i nepřímý zájem nepostrádatelné výroby, ba naopak snažil se ji nejen udržeti, ale i stupňovati všemi prostředky. Byla to ochranná cla, byly to dopravní výhody a byly to hlavně vývozní prémie, které měly sice svůj původ v tom, že měly na cukr vyvážený za hranice restituovati zapravenou daň výrobní, která předcházela nyní všude již obvyklou daň spotřební, ale nabyly záhy povahy přímých exportních bonifikací a měly ulehčiti odbyt vlastního cukru v cizozemsku. Tak bojovaly o odbyt svého cukru státy mezi sebou, a ačkoliv se Vám snad zdá na první pohled, že toto opatření bylo snad málo chytré, poznáte, uvážíte-li, co jsem Vám prve řekl o významu pěstování řepy pro zemědělství a výroby cukru pro stát, že kalkulace států, poskytujících prémie, která počítala všechny výhody a nevýhody a uvažovala konečný efekt, nebyla tak nesprávnou. *Pro státy byly vývozní prémie přímou obětí, která jim měla vynésti větší užitek nepřímý.* Jako všecko, zvrhly se časem také tyto prémie, které nabývaly někdy i rázu politického opatření a tak dospělo se konečně k zmíněné již cukerní konvenci roku 1902, která poměry na evropském trhu cukerním uvedla do určitého pořádku tím, že stanovila zásadu maximálního cla 6 zlatých franků pro rafinovaný cukr ve všech smluvních státech, za současného odstranění všech ostatních přímých a nepřímých prémií. To znamená jinými slovy, že smluvní státy dohodly se na tom, že budou podporovati svůj průmysl pouze tím, že dovolí mu na domácím trhu využitkovati toto obmezené clo 6 zlatých franků. Průmysl všech evropských států utvořil si vlastní svoje volné kartelní organisace, v Rusku udělali dokonce kartelní organisaci úřední a tak nastala konečně evropskému cukrovarnictví doba klidu, která byla již tak žádoucí, neboť přes všechny prémie a jiné výhody byl průmysl velkým bojem o odbyt všude již vysílen.

Tato doba klidného vývoje byla ovšem naráz přerušena *světovou válkou*, která na jedné straně rozvrátila evropský průmysl řepového cukru, na druhé straně otevřela bránu třtinovému cukru ze-

jména americkému, který vyvinul úžasnou expansi za tím účelem, aby vyplnil mezeru vzniklou úpadkem evropské výroby řepového cukru a aby trvale světový trh opanoval. Průmysl třtinového cukru prodělal za války ohromnou konjunkturu, které americký třtinový průmysl, jenž byl oproti holandskému průmyslu na Javě technicky velmi zaostalý, použil v první řadě k tomu, aby si vybudoval ohromné moderní výrobny. Do války měly se věci tak, že americký třtinový průmysl měl stále ještě povahu konjunkturální výroby, která nemajíc velikých technických zařízení, velmi snadno se přizpůsobovala trhu. Dnes má právě americký a hlavně kubánský průmysl třtinový nejmodernější továrny, které přirozeně musí stále pracovati a musí pracovati tak, aby jejich kapacita byla co nejúplněji zužitkována a jejich výrobní režie byla co nejpříznivější. Tím nabyl ovšem konkurenční boj mezi řepovým a třtinovým cukrem docela nové tvářnosti. Hned v prvních letech po válce se tato okolnost ještě necítila, poněvadž válkou přivoděný pokles zemědělské a řepařské produkce v Evropě byl tak veliký, že výroba nestačila daleko okamžité potřebě a schodek produkce řepového cukru nemohla nahraditi ani rapidně vzrostlá výroba cukru třtinového. K tomu přistoupilo ještě to, že v zemích, které byly dějištěm války, byly i cukrovary zničeny, takže na příklad ve Francii a Rusku byla převážná část cukerního průmyslu po delší dobu úplně vyřazena z provozu.

Ale válka a válečné zkušenosti soustředily znovu pozornost všech evropských států na pěstování řepy a výrobu cukru. Všude začali se starati velmi intensivně o zvelebení svého cukerního průmyslu, resp. o jeho zavedení, kde ho dosud neměli, ale měli proň aspoň trochu příznivé podmínky. Státy měly pro to tři důvody:

1. Obavu prýštící z bezprostředních dojmů válečných, aby v případě nových někdy konfliktů nebyly odkázány na dovoz této důležité potraviny a suroviny, nýbrž mohly si ji co možná produkovati doma,

2. snahu, prýštící z finanční potřeby, aby nebyly za tak drahý artikl poplatny cizině,

3. snahu o zvelebení zemědělské produkce, poněvadž zemědělskou produkci lze rychle povznésti k plné intensitě jenom rozsáhlým pěstováním řepy.

K tomu přistupují ještě zvláštní důvody v Anglii, kde se zavádí cukrovarnický průmysl za účelem rekultivace pastvin, které se mají přeměniti na orné hospodářství, a za účelem zmenšení nezaměstnanosti průmyslového dělnictva, které se má převésti alespoň z části do tohoto nového odvětví.

Státy počaly se uzavírati *vysokými cly* oproti dovozu cukru z ci-

ziny, aby tím poskytly ochrany své domácí produkci. Také tarifárními a daňovými opatřeními hledí ji podporovati. Anglie, státy pobaltské a Turecko zavedly pak přímé subvence. Za zvláštní zmínku stojí, že v Anglii byla to právě socialistická vláda Mac Donaldova, která zavedla subvencování výroby vlastního řepového cukru, a to v takovém rozsahu, že pro první léta činí subvence tolik, kolik činí celá cena řepy, která není malá, činíc asi 42 Kč za 100 *kg*.

Tyto okolnosti měly v zápětí rychlou regeneraci a vzrůst výroby cukru řepového, s níž ovšem paralelně postupovala i nadále ještě výroba cukru třtinového. Byly-li světové zásoby cukru r. 1918/19 nadobro vyčerpány, byly již roku 1924/25 doplněny a od roku 1925/26 nastává pochod zpětný. Výroba převyšuje spotřebu a to v rozsahu skutečně velmi povážlivém.

Prohlédněte si, prosím, připojené podrobné tabulky světové výroby a spotřeby cukru. Poučí Vás o této otázce důkladněji, než sebe širší výklad. V roce 1913/14 činila světová výroba cukru, která tehdy dosáhla svého kulminačního bodu předválečného 19,765.000 *tun*. Tato kampaň znamenala tehdy už okamžitou nadvýrobu. Roku 1918/19 klesla světová výroba cukru na 17,148.000 tun přes ohromný pokrok výroby třtinového cukru, čili na 86·76% výroby z r. 1913/14.

Roku	1923/24	dosáhla	21,256.000	tun	čili	107·54%
„	1924/25	„	24,783.000	„	„	125·39%
„	1925/26	„	25,471.000	„	„	128·87%.

Z těchto čísel jest viděti, že od roku 1923/24 světová výroba cukru převyšuje čím dále tím více potřebu, která tak rychle nestoupá, a to se také projevuje v ceně cukru, která dnes mimo zvlášť příznivé případy už nestačí k úhradě výrobních nákladů.

Vývoj spotřeby cukru sám sebou jest velmi zajímavým předmětem rozboru. Podle spotřeby cukru na hlavu obyvatelstva poznáte velmi přesně životní míru a blahobyt té které země. Poznáte také, jak evropsko-americká kultura jest solidnější oproti každé jiné kultuře. Ale současně Vás poučí přehled spotřeby, že světová spotřeba vyvíjí se přec jenom velmi pomalu. Jestliže vezmeme světovou výrobu cukru 1900—1901 a počet obyvatelstva celého světa r. 1900 za rovné 100, vidíme, že počet obyvatelstva celého světa dosáhl r. 1924/25 125 a světová výroba cukru 196, čili že obyvatelstva na světě za těchto 25 let přibylo průměrem asi 1% ročně a výroby cukerní asi 4%. Špatná cena za cukr bude míti za následek určitý pokles výroby, která vždycky osciluje do určité latitudy podle konjunktury, ale přece jenom zůstane nepoměr mezi spotřebou a vý-

robou asi dlouhou dobu nepříznivý a musíme míti za to, že nevzejdou-li nepředvídané události trvalého účinku, *máme co dělati s dlouhou výrobní krisí, která se bude jenom pozvolna zlepšovati.*

Zdá se mi, že výroba cukru dosáhla zatím svého maxima. Jistou expansi v Evropě bude jeviti ještě Anglie, Německo a Rusko, ale ta nemůže už tolik vážiti, poněvadž na druhé straně špatné ceny, jak řečeno, přinesou samy sebou určité obmezení výroby v jiných zemích. Možná, že nastane ještě určité stupňování výroby třtinového cukru tam, kde mohou od pěstování dnes skoro bezcenné bavlny přejíti k pěstování cukrové třtiny, která jim dá přece jen lepší počet. Naproti tomu však dlužno se velmi obávati možného obmezení a poklesu spotřeby cukru, dojde-li nyní ve Spojených státech amerických k zrušení neb obmezení prohibice, která byla nejúčinnějším podporovatelem spotřeby cukru ve formě nápojů nahrazujících alkohol. Z tabulky spotřeby uvidíte, co by znamenal pokles americké spotřeby pro světovou výrobu cukru. Jde tu o ohromná čísla. Loňského roku učinila Kuba, která sama také trpí nadvýrobou, pokus o sanaci svého cukerního průmyslu tím, že president republiky byl zmocněn stanoviti závazný počátek a konec kampaně, čili jinými slovy omeziti podle stavu světových zásob výrobu třtinového cukru tohoto největšího výrobce. Toto opatření mělo také loňského roku částečný úspěch a zabránilo alespoň katastrofálnímu zhroucení cen. President kubánské republiky má toto právo ještě na několik let a mluví se o tom, že také letos tohoto svého práva použije; ovšem ozývají se dnes již i odtamtud hlasy, jak k tomu kubánská republika přijde, aby na svůj účet sanovala neb udržovala průmysl jiných států. *Podle mého odhadu jeví se dnes nadprodukce asi 2,000.000 tun cukru. To jest asi tolik jako výroba Německa, největšího producenta cukru v Evropě.*

Vznikají-li v poslední době různé *snahy o mezinárodní řešení krise*, můžeme na základě zkušeností minulého století vysloviti pochybnost o tom, že se podaří tento problém rozřešiti. Jistě by to nebylo brzy, a tak půjde nyní o to, který průmysl, resp. který stát to lépe a déle vydrží. Každý stát a každý průmysl má přirozený zájem na tom, aby co nejlépe a nejdéle vzdoroval, a každý stát bude proto svůj průmysl ze všech sil podporovati. To se už dnes také jeví ve stupňování všech protekčních opatření v jednotlivých státech. Zkrátka odehrává se v jiné formě to, co jsme již jednou viděli. Nejodolnější jsou ovšem ty státy, jichž průmysl vyrábí pouze tolik, nebo ještě méně, než činí jejich vlastní potřeba a těchto států bohužel v poslední době velmi mnoho ubylo.

Některé státy chtěly zavříti oči před světovou situací a nastoupiti jinou politiku, ale daly tak tím jen *odstrašující příklad* všem

ostatním. Jsou to *Italie*, *Bulharsko* a *Švédsko*. *Italie*, která měla už před válkou pěkný cukrovarnický průmysl, vybudovala jej po válce ochrannými cly do značné míry. Mussolini pokusil se roku 1924 zrušením celní ochrany způsobiti snížení ceny cukru. To mělo v zápětí, že produkce cukru v Italii klesla roku 1925 na 160.000 tun proti produkci 417.000 tun roku 1924 a že většina továren v tomto roce vůbec nepracovala. Aby se čelilo následkům této katastrofy, která měla v zápětí i zhroucení liry, byla Italie nucena roku 1925 zavésti clo 9 zlatých lir s celním součinitelem jedna a roku 1926 zvýšiti celního součinitele na dva. *Bulharsko* diktovalo svému průmyslu roku 1924 prodejní ceny, které byly nižší nežli jeho výrobní náklady. Následkem toho příštího roku průmysl v Bulharsku vůbec nepracoval a r. 1926 zavedlo Bulharsko ještě vyšší ochranné clo, než bylo původně, a povolilo průmyslu ještě podstatnější zvýšení ceny, než roku minulého. Něco podobného odehrává se letos ve *Švédsku*, kde průmysl cukrovarnický z velké části stojí a celá veřejnost zabývá se těžkým problémem, jak uvésti jej příštím rokem zase do chodu.

Jak jsem již shora naznačil, prožívá cukerní průmysl krisi podobnou, jako byla v poslední čtvrtině minulého století, a jednotlivé státy bojují o udržení svého průmyslu ne sice přímými vývozními prémiemi, ale *vysokými ochrannými cly, která mají ten smysl, že domácímu konsumentu ukládá se určitá oběť v ceně cukru za tím účelem, aby se podporoval zájem celku.* Snad dojde jednou, až se uvede výroba a spotřeba svojí vlastní automatikou zase do určité rovnováhy, k nějakému mezinárodnímu ujednání, jako byla kdysi bruselská cukerní konvence, ale to stejně nebude míti povahy opatření, které by odstranilo příčinu dnešní krise anebo ji nějakým způsobem řešilo, nýbrž bude to opatřením, jehož úkolem bude zabrániti tomu, aby se jakž takž nabytá jednou rovnováha pro budoucnost neztratila a neopakovalo se znovu to, co předcházelo.

Jak vypadá v tomto rámci *Československo a československý průmysl cukrovarnický?* Jednatelská zpráva Ústř. spolku českoslov. průmyslu cukrovarnického z května t. r. praví v úvodním reliefu:

„Krise měla by rychlejší průběh a vedla by dříve k ozdravění, kdyby se důsledky nízké ceny světové mohly ve všech cukerních státech plně uplatniti. Odstranila by ze světové výroby brzy vše, co může prosperovati jenom za vypiaté konjunktury, nebo za státní podpory. Systém státních podpor však ozdravovací účinky krise oddaluje a povede nakonec k tomu, že i státy, které mají příznivé přirozené podmínky pro cukerní průmysl a které cukr vyvážejí, *budou se musiti odhodlati k vydatné podpoře svého průmyslu, aby jej ochránily proti cizímu ochranářství.*"

V této chvíli hlásí se už u nás tento problém velmi naléhavě. Československý průmysl cukrovarnický jest ze dvou třetin průmyslem vývozním. Má velkou přednost v tom, že se opírá o vyspělé zemědělství s dlouholetou řepařskou tradicí a že jeho výroba po stránce technické i organisační jest vzornou. Má však ohromnou nevýhodu svou vnitrozemskou posicí. Naším odbytištěm kontinentálním jsou dnes již jenom Rakousko a Švýcarsko. Jinak jest odkázán na odbytiště zámořská. Není mým úmyslem rozebírati zde otázky dopravní, ale musím zdůrazniti, že naše zemědělské, technické i obchodní přednosti jsou plně vyváženy nevýhodou geografické polohy, a to zvláště proto, že umožnění vývozu po železnici i po vodě nezávisí jenom od disposic našeho státu a vývoz po vodě jest vydán ještě v šanc náhodám vodního stavu. Náš průmysl mohl by ovšem předržeti tuto krisi, kdyby mohl cenu řepy přizpůsobiti světovým cenám a kdyby měl při tom řepy tolik, jak by odpovídalo jeho kapacitě. Naproti tomu však za cenu, která by odpovídala dnešním světovým cenám cukru, nemůže naše zemědělství ani v dosavadním rozsahu řepu pěstovati. Řepa už dnes u nás nesnese konkurenci jiných plodin chráněných ochranným clem. Omezí-li se však řepařství na minimum, omezí se tím poměrně výrobní kapacita průmyslu a stupňují se tím jeho výrobní náklady tak, že stává se konkurence nezpůsobilým. Tento stav vedl by nutně ve svých důsledcích k tomu, že by náš cukrovarnický průmysl obmezil se postupem doby jen na zásobování tuzemského konsumu, ale takový přechod vyžádal by si likvidování dvou třetin průmyslu a postavil by zemědělství a celou obchodní a valutární politiku státu před zcela nové problémy.

Náš cukrovarnický průmysl prodělal v kampani 1925/26 ohromné peníze a prodělá i v kampani 1926/27, poněvadž Čechy byly postiženy katastrofální neúrodou řepy. Jeho zadluženost obnášela loni podle mého odhadu asi 700 milionů Kč a dosáhne letos cifry asi 800 milionů Kč dluhů. Jest tedy náš průmysl cukrovarnický dnes úplně vyčerpán a zadlužen tak, že bez mimořádných opatření není s to vyhnouti se svému úpadku. *Žije dnes ze své podstaty, která se rychle vyčerpává a spěje ke katastrofě, která by byla nejenom katastrofou jeho, nýbrž i našeho zemědělství a státu a byla by i katastrofou po stránce národní, poněvadž úpadek hrozí v prvé řadě závodům českým.*

Náš průmysl cukrovarnický není už to, co byl ještě před dvěma roky, a ptáte-li se, čím se to stalo, tedy musím na to odpověděti, že vzniklo to z osudného bludu mladého státu, že je blaženou zemí, které se nedotkne žádné nebezpečenství z venčí a který neviděl a nechtěl viděti strašný příklad Italie, Bulharska a Švédska. Náš průmysl cukrovarnický, který jest dnes po stránce technické snad

vedoucím a po stránce obchodní si jistě s nikým nezadá, jest jistě resistentnější než kterýkoli jiný cizí, mladší průmysl, ale také nevydrží celou tíhu zahraničního boje o odbyt a jednostrannost konsumentské politiky cenové v tuzemsku. Doposavad jednalo se u nás o tomto problému pouze při konferencích průmyslu s vládou a veřejnost nebyla vlastně o věci nikdy správně informována. Vládám šlo vždy více o okamžitou politickou potřebu než o zásadní řešení a průmysl veřejně nepolemisoval. Nebudu Vám vypravovati celou *historii našeho cukerního hospodářství posledních let*, ale když se parlament rozhodl v červnu letošního roku pro zrušení dosavadního vázaného hospodářství a pro úplné uvolnění obchodu cukrem, bylo možno domnívati se, že nastává vyjasnění potud, že se průmyslu ponechává, aby se zařídil podle své potřeby.

Z těchto důvodů ujednal cukrovarnický průmysl mezi sebou *dohodu*, pro krátkost doby pouze na dobu jednoho roku, avšak s úmyslem založiti dohodu dlouholetou, která by měla za úkol likvidovati přebytečné závody, zlevniti tím výrobní náklady, posíliti soutěžní způsobilost průmyslu na světovém trhu a tímto způsobem vyvésti cukrovarnický průmysl nenásilnou, bezpečnou cestou z jeho dnešní těžké situace. Cenový postup prozatímního kartelního útvaru jest určován zásadou, že cena cukru domácího má odpovídati as importní paritě světové tak, aby obyvatelstvo mělo cukr u nás nejvýše za tu cenu, za kterou by jej mělo, kdyby se cukr dovážel z ciziny. Při tom nepomýšlí se na využití cla pro účely průmyslu a využilo by se jenom napříště a potud, pokud to bude nutno k zlepšení ceny řepy a tím udržení řepného osevu. Jest obecné přesvědčení o tom, že řepu za Kč 13·— až 15·—, což by odpovídalo světovým poměrům, dnes pěstovati nelze. Výrobní náklad řepy dosahuje dnes asi Kč 17 na 100 *kg*.

Tento postup narazil však na náhlou změnu nálady a přesvědčení parlamentu, který přirozeně nemůže si najednou odvyknouti politické řešení hospodářských otázek a kterému snad vždy ani nejde o řešení hospodářských otázek. Tak se stalo, že jest nutno znovu o této otázce jednati, ale při tom dlužno konstatovati, že i v lůně dnešní vlády začíná se považovati naše cukerní otázka za věc hospodářsky svrchovaně vážnou, která naléhá na rychlé a definitivní řešení. *Nebude si tedy svoje příští osudy řešiti průmysl sám, nýbrž bude je řešiti za součinnosti a za pomoci vlády.* To je výsledek posledního jednání s vládou, a tak se stal celý tento problém problémem veřejným. Proto jest nutno, aby každý mohl si utvořiti úsudek o tom, jakou politiku máme nadále u nás sledovati.

Jsou jenom dvě cesty: Buď obmezíme úmyslně svůj cukrovarnický průmysl na míru, která stačí k ukojení naší vlastní potřeby,

anebo budeme svůj průmysl chrániti a podporovati tak, aby se udržel v celém svém rozsahu.

Myslím, že se musíme rozhodnouti pro cestu druhou, t. j. pro podporu průmyslu a řepařství. Nejde o žádné vývozní prémie. Jest možno dosáhnouti něčeho rozumnou úpravou tarifů, které, ač v poslední době jeví se snaha zjednati nápravu, stále ještě jsou u nás vybudovány na předpokladu, že cukr jsou diamanty. Hlavní věcí však jest stanoviti přiměřené využitkování ochranného cla. My máme dnes na cukr clo 338 Kč, které existuje ovšem jenom na papíře a není využitkováno. To clo samo o sobě jest směšně vysoké a nesmírně nám škodí, poněvadž cizina, nemohouc uvěřiti, že se clo u nás vůbec nevyužitkuje, poukazuje na náš dumping a hrozí odvetnými opatřeními, nebo si tak aspoň svoje ochranářství odůvodňuje. Nejen že z toho nic nemáme, ještě nám to všude škodí.

Ochranné clo činí ve Francii 209 fr., v Italii 9 zlatých lir s koeficientem dvě, v Jugoslavii 30 zlatých dinarů, v Bulharsku 55 zlatých lvů, v Rakousku 22 zlatých korun, v Německu 10 zlatých marek a má býti zvýšeno na 20 zlatých marek, v Polsku, podle druhu cukru, 50—60 zlotých, v Rumunsku 30 zlatých lei, v Maďarsku 26 zlatých korun, v Belgii 80 franků. Cukerní průmysl v těchto státech cukerního cla využívá a to mu umožňuje platiti za řepu ceny daleko vyšší než mohou platiti cukrovary československé. Tak platí — abych uvedl aspoň některé příklady — Rakousko dnes za řepu as 21 Kč a Německo asi 22 Kč.

Také u nás musí býti využitkováno clo, aby jeho výnosem byla zlepšena cena řepy. Průmysl sám může, jak už řečeno, platiti za řepu jenom tu cenu, která odpovídá světovým poměrům, a stát a všichni jeho občané musí ve svém vlastním zájmu umožniti zvýšenou tuzemskou cenou cukru takové zlepšení ceny řepy, aby bylo možno ji pěstovati a aby její pěstování bylo skutečně zase rentabilní. Průmysl snažil se doposavad dopláceti na řepu ze svého, přeplácel ji a tím se také už vyčerpal, takže také sám potřebuje, aby zase něco vydělal a aby mohl provésti svoji vlastní konsolidaci. Máme stále ještě málo řepy pro všechny továrny, zpracující řepu a málo suroviny pro všechny naše rafinerie, a proto vyrábíme stále ještě příliš draho. To znamená, že ačkoliv náš cukrovarnický průmysl již celou řadu závodů zastavil, že jest třeba zlikvidovati závody další. Jest to jistě vždycky bolestný řez, který se velmi dotýká místních a sociálních zájmů, ale může se provésti v plánovitém řešení, které všechny zájmy co možná respektuje. Tato akce stojí však velké sumy, které musí průmysl míti. Kdyby nebylo takového plánovitého řešení, pak se přirozený výběr béře svojí nepředvídatelnou a neurčitelnou cestou a neohlíží se na žádné zájmy vůbec.

Myslím, že nebude mezi objektivně myslícími lidmi sporu o zásady, a že půjde jenom o míru podpory resp. o výši využitkování cla. Při tom určitě ozvou se sporné zájmy a jistě nelze při tomto způsobu řešení činiti námitek proti tomu, aby vláda zkoumala potřebu a oprávněnost podpory.

Není tedy jiného vyhnutí, nežli že cukr musí býti dražší. *Ale cukr vlastně dnes u nás není drahý.* Na letošní hospodářské výstavě v Praze měl Ústřední spolek československého průmyslu cukrovarnického velmi názornou exposici pod heslem „Je cukr drahý?" Tam srovnával, co možno za cenu 1 *kg* kostkového cukru opatřiti si jiných poživatin a běžných potřeb a jakou mají hodnotu měřenou na příklad množstvím vody v nich obsažené a ještě jinými srovnávacími prostředky. Tato exposice se těšila velmi značné pozornosti. Ale bude snad ještě dobře, když si to trochu vysvětlíme i po jiných stránkách.

Lidské tělo potřebuje podle vynikajícího francouzského fysiologa *Boigeye* v klidu 100 *g* tuku a bílkovin a 300 *g* uhlohydrátů; tedy třikráte více uhlohydrátů než ostatních látek. Oceniti tuto potravu lze z její kalorické hodnoty a z koeficientů využití. Jen u uhlohydrátů a zejména u cukru dosahuje koeficient využití hodnoty 1, kdežto u tuků kolísá mezi 0·90—0·97 a u bílkovin mezi 0·65—0·98. Při cenovém hodnocení každé potraviny třeba konstatovati její chemické složení a srovnáním můžeme tak zjistiti poměr její výživné hodnoty k cukru. Tak na příklad: 1 *kg* brambor obsahuje 176 *g* uhlohydrátů, 0·4 *g* tuku a 17 *g* bílkoviny. Hovězí maso 22 *g* uhlohydrátů, 48·4 *g* tuku, 152 *g* bílkovin, chléb 580 *g* uhlohydrátů, 4 *g* tuku, 72·5 *g* bílkovin, máslo žádné uhlohydráty, 835 *g* tuku, 25 *g* bílkovin, cukr 1000 *g* uhlohydrátů, žádné tuky a žádné bílkoviny. Jedním kilogramem brambor dodáme lidskému tělu 794·5 kalorií, jedním kilogramem hovězího masa 1.155·9 kalorií, jedním kilogramem chleba 2.713·3 kalorií, jedním kilogramem másla 7.709·1 kalorií, *jedním kilogramem cukru 4.100 kalorií tepelných.*

Při dnešní ceně 1·50 Kč kilogramu brambor přijde jedna kalorie tělu dodaná na 0·18 haléřů, při ceně Kč 15·— kilogramu hovězího masa přijde jedna kalorie na 1·30 haléřů, při ceně Kč 3·50 kilogramu chleba přijde jedna kalorie na 0·13 haléřů, při ceně kilogramu másla Kč 28·— přijde jedna kalorie na 0·36 haléřů a při ceně jednoho kilogramu cukru krystalového Kč 5·45, v níž jest obsažena daň 2·09 Kč, *přijde jedna kalorie na 0·13 haléřů.*

Z uvedeného vyplývá, že cukr jest skutečně hodnotně nejlevnější a nejvýživnější potravinou; je desetkrát levnější než maso, třikráte levnější než máslo, je dokonce levnější než brambory. Ta-

to cena měla by býti ještě korigována dříve uvedenými koeficienty využití a potom vyšel by výsledek pro cukr ještě daleko příznivější. Cukr má však zcela mimořádný význam jako tak zvaná *bezprostřední potrava*, neboť požitý cukr se neobyčejně rychle vstřebává a tím nahrazuje téměř ihned ztracenou energii. Podle M. *Boigeye* dodává cukr lidskému tělu přímo 100 volných, ihned využitelných kalorií, kdežto na příklad ze 100 kalorií dodaných tělu tukem, je pouze 87 volných, zbytek vázaných. Podle anglického fysiologa *Baylisse* má cukr pro lidské tělo zvláště velký význam s toho stanoviska, že má schopnost zabraňovati spalování vlastních proteinů a proto vhodné uhlohydráty, zejména pak cukr, jsou pro udržení rovnováhy lidského organismu nejen nezbytné, ale i z hospodářského stanoviska jedinečně úsporné, jak zřejmě vyplývá ze srovnání ceny cukru s cenou potravin, potřebných k přípravě kaloricky stejného množství proteinů v těle.

Ale srovnejme prostě jenom cenu cukru s jinými potravinami a předměty běžné potřeby, při čemž dlužno uvážiti, že cukr jest z velké části také předmětem luxusní spotřeby (cukrářství, cukrovinkářství atd.). Podle poměrů před válkou a po válce zvýšily se ceny jednotlivých předmětů spotřeby takto: Cena hovězího masa zvýšila se z 1·70 K na 15 Kč, relativně tedy devětkrát, cena mouky z 0·42 K na 4·20 Kč desetkrát, cena brambor z 0·10 K na 1·50 Kč, patnáctkrát, cena másla z 2·70 K na 28·— Kč, desetkrát, cena vajec z 0·07 K na 1·— až 1·20 Kč, čtrnáctkrát až osmnáctkrát, cena bílého chleba z 0·32 K na 3·50 Kč, jedenáctkrát, cena mléka z 0·24 K na 2·20 Kč, devětkrát, cena soli z 0·26 K na 2·40 Kč, devětkrát, cena obleku z 60 K na 900 Kč, patnáctkrát, cena zápalek z 0·02 K na 0·20 Kč, desetkrát, cena bot z 10 K na 150 Kč, patnáctkrát, cena kostkového cukru z 0·84 K na 5·65 Kč, ne úplně sedmkrát, tedy nepoměrně méně, ačkoliv znova upozorňuji, že v této ceně cukru je zahrnuta daň Kč 2·09. Jestliže před válkou byla detailní cena kostkového cukru 0·84 K minus daň 0·38 K, t. j. čistá cena 0·46 K, tedy měla by býti čistá cena cukru podle třeba jen velkoobchodního indexu 973 Kč, 4·48 za 1 *kg*. K tomu ještě zvýšená daň (2·09) = 6·57 Kč, kdežto ve skutečnosti činí Kč 5·65. *Cukr jest tedy skutečně u nás uměle podceněn, což není nadále udržitelný stav* a abyste byli o tom úplně přesvědčeni, řeknu Vám, co stojí cukr jinde.

Cena 100 *kg* krystalového cukru z továrny po odečtení spotřební daně i daně z obratu činí v Německu 325·22 Kč, v Jugoslavii 444·77 Kč, v Polsku 310·37 Kč, v Maďarsku 385·82 Kč, ve Francii 369·58 Kč, v Anglii 460 Kč, v Rumunsku 536·19 Kč, v Dánsku 326·70 Kč, ve Švédsku 379·26 Kč, v Italii 429 Kč, v Rakousku

316·54 Kč, ve Spojených státech 465 Kč a u nás pouze 279 Kč.

Námitka, že zdražení cukru je nesnesitelné, poněvadž se dotýká právě těch nejchudších nejvíce, není ani věcně úplně správná, poněvadž, činí-li u nás přímý konsum na hlavu do roka 21·10 *kg* (počítáme-li i spotřebu pro výrobu cukrovinkářského zboží, činí 25·20 *kg* v hodnotě rafinády), nemůže zdražení cukru dosahovat nesnesitelných cifer, ale je i krátkozraká, poněvadž zapomíná, že nedovedeme-li se včas přizpůsobiti hospodářství světovému, doplatíme na to jinak brzo daleko více, ba víc než sneseme a že tím budou ti nejchudší postiženi nejvíce. Abych to drasticky znázornil: co z toho budeme míti, bude-li dnes cukr u nás laciný a dolar bude po úpadku našeho cukrovarnického průmyslu stát za rok 45 Kč. Chápu, že za dnešních poměrů se široké vrstvy zprávou o každém zdražení rychle alarmují a proto nutno takovouto věc objektivně a loyálně vyložiti. Kdo chce porozuměti, porozumí.

Musíme jíti tou cestou, kterou jde svět, a musíme hleděti, abychom svůj zájem při tom obhájili co nejlépe a co možná s nejmenšími obětmi. Výše těchto oběti nemůže se posuzovati nikdy podle jednostranného zájmu řepaře, cukrovarníka nebo konsumenta, nýbrž podle salda zájmu celkového. Jako v soukromém životě, tak i v hospodářském životě státního celku vyplatí se každá investice a každá oběť, která přinese jinou cestou větší užitek. SALDO ROZHODUJE.

Cukrovarnická otázka stala se dnes problémem veřejným a problémem státním, před kterým nelze si nadále zakrývati oči. Nejde jen o cukrovarníky a řepaře. I kdyby cukrovarnický průmysl byl socialisován, platí tatáž hlediska, jako to vidíme dnes v Rusku. Ale pokud tak není, musí se vésti i cukrovarníkům i řepařům dobře, aby se nám všem vedlo dobře. Při řešení této otázky dlužno odložiti všechnu zaujatost, závist a malichernou demagogii a nutno objektivně uvažovati. Jak jsem se snažil vyložiti Vám objektivně celou otázku našeho cukrovarnického průmyslu, tak bych byl velmi povděčen, kdybyste i Vy o tom objektivně uvažovali a uvědomili si, *že jde o největší zájem nás všech, že jde o věc nám všem společnou.*

NOSTRA RES AGITUR.

STATISTIKA SVĚTOVÉ CUKERNÍ VÝROBY
V TISÍCITUNÁCH HODNOTY SUROVINNÉ.

Země	1913/14	1918/19	1919/20	1920/21	1921/22	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26
A. ŘEPOVÝ CUKR									
a) Evropa:									
Německo	2.716	1.328	702	1.084	1.301	1.455	1.146	1.564	1.606
Gdánsko	—	—	—	—	?	?	10	29	28
Československo	—	624	507	717	663	744	1.018	1.429	1.509
Rakousko	1.680	8	5	15	14	24	47	75	78
Maďarsko	—	55	11	31	61	82	124	202	166
Francie	797	122	172	339	309	495	496	834	754
Belgie	230	74	147	243	290	269	300	400	332
Nizozemí	231	173	239	317	378	250	226	322	300
Polsko	—	216	92	173	178	304	383	490	581
Rusko	1.740	370	88	101	56	233	419	506	1.183
Dánsko	144	144	156	137	146	90	109	141	180
Švédsko	137	127	145	164	235	72	149	135	205
Italie	330	120	186	138	229	294	347	418	154
Španělsko	188	171	92	235	80	187	187	280	273
Jugoslavie	6	—	?	22	26	38	45	142	63
Rumunsko	39	2	5	17	29	46	82	104	123
Bulharsko	9	16	13	10	14	18	30	44	—
Švýcary	5	4	4	4	7	6	6	7	7
Anglie	4	—	—	2	8	8	15	27	57
Finsko	—	—	—	1	2	1	1	1	2
Azory	3	3	3	3	3	3	3	3	1
V Evropě celkem	8.259	3.558	2.568	3.754	4.029	4.619	5.144	7.153	7.602
Čísla vyjadřující poměr k 1913/14	*100*	*43·1*	*31·1*	*45·4*	*48·8*	*55·9*	*62·3*	*86·6*	*92*

Země	1913/14	1918/19	1919/20	1920/21	1921/22	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26
b) Amerika:									
Spojené státy	740	767	732	1.099	1.028	680	891	1.103	907
Kanada	13	25	19	45	27	15	20	43	41
V Americe celkem	753	792	751	1.144	1.055	695	911	1.146	948
Poměrná čísla	*100*	*105·2*	*99·7*	*151·9*	*140·1*	*92·3*	*121*	*152·3*	*125·9*
c) Australie:									
Viktoria (Maffra)	1	1	2	1	1	2	3	4	3
Poměrná čísla	*100*	*100*	*200*	*100*	*100*	*200*	*300*	*400*	*300*
d) Asie:									
Japonsko (Hokkaido)	—	—	—	—	4	6	13	15	17
Korea	—	?	?	?	?	?	?	?	1
Mandžurie	3	3	5	5	5	5	5	5	5
V Asii celkem	3	3	5	5	9	11	18	20	23
Poměrná čísla	*100*	*100*	*166·7*	*166·7*	*300*	*366·7*	*600·0*	*666·7*	*766·7*
Celková výroba řepového cukru	9.016	4.354	3.326	4.904	5.094	5.327	6.076	8.323	8.576
Poměrná čísla	*100*	*48·4*	*36·9*	*54·4*	*56·5*	*59·1*	*67·4*	*92·4*	*95·1*
B. TŘTINOVÝ CUKR									
a) Evropa:									
Španělsko	8	7	8	13	9	9	9	9	9
Poměrná čísla	*100*	*87·5*	*100*	*162·5*	*112·5*	*112·5*	*112·5*	*112·5*	*112·5*
b) Severní Amerika									
Louisiana, Texas	287	272	117	168	314	285	158	85	134
Portoriko	330	368	441	446	370	344	406	599	553
Hawai	560	548	505	489	593	495	636	704	720
Panenské ostrovy	6	9	13	5	5	2	2	7	6
Kuba	2.638	4.031	3.789	3.998	4.060	3.659	4.117	5.202	4.956
Převod	3.821	5.228	4.865	5.106	5.342	4.785	5.319	6.597	6.369

Země	1913/14	1918/19	1919/20	1920/21	1921/22	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26
Přenos . . .	3.821	5.228	4.865	5.106	5.342	4.785	5.319	6.597	6.369
c) Střední Amerika:									
Trinidad B. Z. I.	56	49	59	56	61	42	53	71	75
Barbados B. Z. I.	34	76	55	25	37	54	50	50	48
Jamaika B. Z. I.	16	44	48	41	43	34	34	43	59
Ostatní Britská Západní Indie (Antigua, St. Kitts, Mont-Serat, Santa Lucia, St. Vincent)	33	26	31	23	23	27	23	39	36
Martinique F. Z. I.	40	24	22	25	20	29	25	48	40
Quadeloupe F. Z. I.	41	22	25	27	21	25	28	40	40
San Domingo	107	161	179	171	160	187	233	313	355
Haiti	—	3	4	6	13	11	6	8	14
Mexiko	130	71	94	117	120	121	167	166	190
Ostatní Střed. Amerika (Quatemala, Costarika, Honduras, Nicaragua, San Salvador, Panama)	75	80	100	98	111	114	143	138	133
d) Jižní Amerika:									
Britská Guyana (Demerana)	108	109	88	89	113	103	92	93	101
Holandská Guyana (Surinam)	13	12	8	10	11	12	12	10	17
Venezuela	4	17	19	23	19	17	17	21	19
Peru	223	282	314	269	319	320	317	270	270
Argentina	278	128	297	203	196	209	257	249	396
Brasilie	203	183	526	613	710	605	761	831	904
Ostatní Jižní Amerika (Columbie, Ecuador, Bolivie, Paraguay)	28	34	32	36	37	38	38	40	49
V Americe celkem	5.210	6.549	6.766	6.938	7.356	6.733	7.575	9.027	9.115
Poměrná čísla	*100*	*125·7*	*129·8*	*133·1*	*141·2*	*129·2*	*145·3*	*173·2*	*175*
e) Asie:									
Brit. Indie s vasal. státy (Bihar, Orissa)	2.329	2.408	3.098	2.546	2.633	3.041	3.370	2.602	2.980
Přenos . . .	2.329	2.408	3.098	2.546	2.633	3.041	3.370	2.602	2.980

Země	1913/14	1918/19	1919/20	1920/21	1921/22	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26
Přenos . . .	2.329	2.408	3.098	2.546	2.683	3.041	3.370	2.602	2.980
Domorodé státy (Burma, Ajmere, Merwara atd.)	—	—	—	188	188	188	188	188	177
Java	1.466	1.778	1.336	1.544	1.685	1.808	1.793	2.011	2.300
Formosa a Japonsko	259	486	332	348	413	412	536	533	550
Filipiny	313	431	411	424	535	484	437	590	425
Ostatní Asie (Čína, Franc. Indočína)	320	320	320	320	340	340	340	260	254
V Asii celkem	4.687	5.423	5.497	5.370	5.794	6.273	6.664	6.184	6.686
Poměrná čísla	*100*	*115·7*	*117·3*	*114·6*	*123·6*	*133·8*	*142·2*	*132*	*142·6*
f) Afrika:									
Egypt	69	76	57	67	111	96	72	80	95
Mauritius	250	253	235	260	197	231	202	225	241
Réunion	32	34	51	43	46	39	42	52	59
Jihoafrická Unie	84	136	172	130	135	145	184	146	217
Mozambique	37	36	40	54	35	47	57	44	59
Ostatní Afrika (Angola, Madeira, Madagaskar, Kenia)	8	10	19	21	20	22	26	29	29
Afrika celkem	480	545	574	575	544	580	583	576	700
Poměrná čísla	*100*	*113·5*	*114·6*	*119·8*	*113·3*	*120·8*	*121·5*	*120*	*145·8*
g) Australie:									
Queensland	247	193	165	170	287	292	273	416	495
Nový Jižní Wales	23	14	12	16	18	18	16	27	33
Fidžijské ostrovy	94	65	74	74	73	38	59	102	91
Australie celkem	364	272	251	260	378	348	348	545	619
Poměrná čísla	*100*	*74·7*	*69*	*71·4*	*103·8*	*95·6*	*95·6*	*150*	*170·5*
Celková výroba třtinového cukru . .	10.749	12.796	13.096	13.156	14.088	13.943	15.179	16.341	17.129
Poměrná čísla	*100*	*119*	*121·8*	*122·4*	*131*	*129·7*	*141·2*	*152*	*159·4*
Světová výroba cukru	19.765	17.150	16.422	18.060	19.175	19.270	21.255	24.664	25.705
Poměrná čísla	*100*	*86·8*	*83·1*	*91·4*	*97*	*97·5*	*107·5*	*124·8*	*130*

SVĚTOVÁ SPOTŘEBA CUKRU V L. 1924-25 a 1923-24

	Spotřeba 1924-25	Počet obyvatel 1924-25	Spotřeba na 1 obyvatele 1924-25	Spotřeba 1923-24	Počet obyvatel 1923-24	Spotřeba na 1 obyvatele 1923-24
	v tunách	v tisících	v kg	v tunách	v tisících	v kg
Evropa:						
Československo	390.060	14.050	27·8	361.754	13.950	25·9
Rakousko	175.840	6.545	26·9	149.849	6.540	22·9
Maďarsko	83.901	8.270	10·1	48.837	8.200	6·0
Německo	1,397.825	64.800	21·6	917.571	64.000	14·3
Gdansko	8.800	390	22·6	6.940	386	18·0
Švýcarsko	142.524	3.950	36·1	136.856	3.925	34·9
Francie	930.709	39.930	23·3	826.716	39.800	20·8
Belgie	193.660	7.730	25·1	168.306	7.660	22·0
Holandsko	222.162	7.250	30·6	215.036	7.200	29·9
Velká Britanie	1,811.934	45.064	40·2	1,717.650	44.920	38·2
Svob. stát Irsko	94.744	3.180	29·8	91.135	3.180	28·7
Polsko	280.979	28.880	9·7	203.309	28.480	7·1
Sovětská Unie	715.000	140.500	5·1	450.000	139.500	3·2
Dánsko	155.000	3.426	45·2	150.000	3.386	44·3
Švédsko	224.000	6.025	37·2	204.000	6.005	34·0
Norsko	73.513	2.745	26·8	83.483	2.715	30·7
Finsko	75.000	3.485	21·5	68.000	3.460	19·7
Italie	336.584	39.420	8·5	346.807	39.300	8·8
Španělsko	201.643	21.650	9·3	233.985	21.450	10·9
Portugalsko	50.000	5.845	8·6	45.000	5.800	7·8
Jugoslavie	80.000	12.560	6·4	75.000	12.400	6·0
Rumunsko	118.000	17.300	6·8	100.000	17.100	5·8
Bulharsko	30.160	5.075	5·9	22.000	5.035	4·4
Lotyšsko	30.000	2.000	15·0	30.000	1.950	15·4
Estonsko	18.000	1.125	16·0	16.000	1.120	14·0
Litva	20.000	2.050	9·8	20.000	2.030	9·9
Turecko	60.000	13.150	4·6	60.000	13.000	4·6
Řecko	65.000	5.900	11·0	62.753	5.850	10·7
Albanie	3.000	825	3·6	2.600	817	3·2
Celkem Evropa	7,988.038	513.120	15·6	6,813.587	509.159	13·4
Asie:						
Čína	800.000	445.000	1·8	750.000	440.000	1·7
Britská Indie	3,550.000	327.000	10·9	4,000.000	325.000	12·3
Japonsko s Formosou	780.000	81.500	9·6	743.700	80.800	9·2
Java	165.000	35.390	4·7	160.000	35.180	4·6
Filipiny	210.000	11.250	18·7	205.000	11.000	18·6
Persie	83.000	9.000	9·2	59.000	9.000	6·6
Ostatní Asie (Arabie, Malajské státy, Siam, Syrie, Palestina, Indočína, Kočinčína, Anam atd.)	275.000	61.860	4·4	270.000	60.020	4·5
Celkem Asie	5,863.000	971.000	6·0	6,187.700	961.000	6·4

	Spotřeba 1924-25	Počet obyvatel 1924-25	Spotřeba na 1 obyvatele 1924-25	Spotřeba 1923-24	Počet obyvatel 1923-24	Spotřeba na 1 obyvatele 1923-24
	v tunách	v tisících	v kg	v tunách	v tisících	v kg
Afrika:						
Angola	1.000	2.125	0·5	1.000	2.125	0·5
Maroko	70.000	5.480	12·8	65.000	5.480	11·9
Alžírsko	50.000	5.810	8·6	50.000	5.810	8·6
Tunis	12.000	2.094	5·7	12.000	2.094	5·7
Madeira	4.000	179	22·3	4.000	179	22·3
Egypt	90.000	13.720	6·6	80.000	13.665	5·9
Jihoafrická Unie	155.000	8.680	17·9	145.000	8.490	17·1
Mozambique	5.000	3.120	1·6	5.000	3.120	1·6
Mauritius	7.000	390	17·9	7.000	390	17·9
Réunion	4.000	173	23·1	4.000	173	23·1
Madagaskar	8.000	3.330	2·4	8.000	3.300	2·4
Ostatní Afrika (Habeš, Kongo)	40.000	90.629	0·4	40.000	90.454	0·4
Celkem Afrika	446.000	135.730	3·3	421.000	135.280	3·1
Amerika:						
Spojené státy	6,127.000	113.494	54·0	5,641.000	112.800	50·0
Hawai	13.000	310	41·9	12.000	299	40·1
Portoriko a Panenské ostrovy	50.000	1.420	35·2	50.000	1.395	35·8
Kuba	120.000	3.143	38·2	110.000	3.083	35·7
Kanada	375.000	9.150	41·0	362.000	9.000	40·2
Britská Západní Indie s Guyanou	25.000	2.020	12·4	25.000	2.020	12·4
Franc. Západní Indie	6.000	530	11·3	6.000	530	11·3
Haiti a San Domingo	12.000	2.928	4·1	12.000	2.928	4·1
Mexiko	140.000	14.200	9·9	130.000	14.200	9·2
Ostatní Střed. Amerika (San Salvador, Nicaragua, Panama, Costarika, Quatemala, Honduras)	100.000	6.143	16·3	100.000	6.055	16·5
Argentina	300.000	9.830	30·5	270.000	9.548	28·3
Uruguay	35.000	1.630	21·5	35.000	1.603	21·8
Brasilie	750.000	32.100	23·4	650.000	31.800	20·4
Peru	55.000	5.700	9·6	49.000	5.650	8·7
Chile	90.000	3.900	23·1	88.000	3.870	22·7
Bolivie	10.000	2.900	3·4	10.000	2.900	3·4
Venezuela	6.000	2.530	2·4	6.000	2.480	2·4
Ecuador	17.000	2.300	7·4	17.000	2.250	7·6
Hol. Guyana (Surinam)	3.000	113	26·5	3.000	113	26·5
Paraguay	5.000	1.050	4·8	4.000	1.050	3·8
Ostatní Jižní Amerika (Kolumbie, Curaçao	20.000	4.609	4·3	20.000	4.426	4·5
Celkem Amerika	8,259.000	220.000	37·5	7,600.000	218.000	34·9

	Spotřeba 1924-25	Počet obyvatel 1924-25	Spotřeba na 1 obyvatele 1924-25	Spotřeba 1923-24	Počet obyvatel 1923-24	Spotřeba na 1 obyvatele 1923-24
	v tunách	v tisících	v kg	v tunách	v tisících	v kg
Australie:						
Australie (pevnina) ...	360.000	5.720	62·9	345.000	5.650	61·1
Fidžijské ostrovy	1.000	160	6·3	1.000	160	6·3
Ostatní Australie	65.000	3.090	21·0	60.000	2.890	20·8
Celkem Australie ...	426.000	8.970	47·5	406.000	8.700	46·7
Světová spotřeba	22,982.038	1,848.820	12·4	21,428.287	1,832.139	11·7

SVĚTOVÁ VÝROBA CUKRU A POHYB OBYVATELSTVA OD R. 1900-01

Země	Výroba 1900/01 v 1000 tunách	Počet obyvatel 1900/01 v tisících	Výroba 1910/11 v 1000 tunách	Počet obyvatel 1910/11 v tisících	Výroba 1920/21 v 1000 tunách	Počet obyvatel 1920/21 v tisících	Výroba 1924/25 v 1000 tunách	Počet obyvatel 1924/25 v tisících
Evropa:								
Československo					717		1.429	
Rakousko	1.083		1.523		15		75	
Maďarsko					31		202	
Německo	1.975		2.590		1.084		1.579	
Francie	1.159		723		339		834	
Belgie	320		283		243		400	
Holandsko	178		217		317		322	
Sovětská Unie	992		2.144		101		506	
Italie	65		188		138		417	
Ostatní Evropa (se španělskou třtinou)	290		442		782		1.411	
Celkem Evropa	6.062	392.076	8.110	444.442	3.767	450.888	7.175	468.120
Poměrná čísla	*100*	*100*	*133·8*	*113·4*	*62·1*	*115*	*118·4*	*119·4*
Asie:								
Britská Indie	2.313		2.262		2.734		2.790	
Japonsko s Formosou	40		271		348		556	
Java	744		1.280		1.544		2.011	
Filipiny	100		153		424		590	
Ostatní Asie	340		340		325		358	
Celkem Asie	3.537	813.589	4.306	916.558	5.375	987.000	6.305	1,016.000
Poměrná čísla	*100*	*100*	*121·7*	*112·7*	*151·9*	*121·3*	*178·2*	*124·9*

Země	Výroba 1900/01 v 1000 tunách	Počet obyvatel 1900/01 v tisících	Výroba 1910/11 v 1000 tunách	Počet obyvatel 1910/11 v tisících	Výroba 1920/21 v 1000 tunách	Počet obyvatel 1920/21 v tisících	Výroba 1924/25 v 1000 tunách	Počet obyvatel 1924/25 v tisících
Afrika:								
Egypt	92		49		67		100	
Jihoafrická Unie	17		73		130		146	
Mauritius	183		223		260		225	
Réunion	43		43		43		52	
Ostatní Afrika	3		30		75		74	
Celkem Afrika	338	125.000	418	129.411	575	133.931	597	135.730
Poměrná čísla	*100*	*100*	*123·4*	*103·5*	*170·1*	*107·2*	*176·6*	*108·6*
Amerika:								
Spojené státy řepa	87		514		1.099		1.103	
třtina	293		326		168		85	
Hawai	327		514		489		704	
Portoriko a Panenské ostrovy	94		326		451		606	
Kuba	646		1.504		3.998		5.202	
Kanada	12		10		45		44	
Britská Západní Indie s Guyanou	246		239		234		288	
Franc. Západní Indie	78		73		52		88	
Haiti a San Domingo	45		81		175		322	
Mexiko	95		162		117		165	
Ostatní Střed. Amerika	19		70		98		138	
Argentina	114		148		203		249	
Brasilie	320		287		613		812	
Peru	120		179		269		311	
Ostatní Jižní Amerika	45		44		69		71	
Celkem Amerika	2.541	144.279	4.477	178.000	8.080	209.063	10.188	220.000
Poměrná čísla	*100*	*100*	*176·2*	*123·4*	*318*	*144·9*	*401*	*152·5*

Země	Výroba 1900/01 v 1000 tunách	Počet obyvatel 1900/01 v tisících	Výroba 1910/11 v 1000 tunách	Počet obyvatel 1910/11 v tisících	Výroba 1920/21 v 1000 tunách	Počet obyvatel 1920/21 v tisících	Výroba 1924/25 v 1000 tunách	Počet obyvatel 1924/25 v tisících
Australie:								
Australie (pevnina) . . .	116		233		187		446	
Fidžijské ostrovy	32		74		74		71	
Celkem Australie . . .	148	6.213	307	6.725	261	7.884	517	8.970
Poměrná čísla	*100*	*100*	*207·4*	*108·2*	*176·4*	*126·9*	*349·3*	*144·4*
Světová výroba cukru .	12.626	1,481.157	17.618	1,675.136	18.058	1,788.766	24.782	1,848.820
Poměrná čísla	*100*	*100*	*139·5*	*113·1*	*143*	*120·8*	*196·3*	*124·8*

ČESKÁ SPOLEČNOST NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

pořádala řadu přednášek v Praze i na venkově (Plzeň), z nichž vydány byly tiskem

v období 1921/1922:

I. Dr. JOSEF FOŘT: O dvou základních složkách, socialisaci a valutě, soudobého problému hospodářského . (Rozebráno) Kč 2·—

II. Dr. KAREL ALTMANN: Jak se tvoří kursy devis (Rozebráno) Kč 4·—

III. Dr. BOHUMÍR HANOSEK: Nové cesty československé statistiky zahraničního obchodu . . . . (Rozebráno) Kč 2·—

IV. Dr. ALOIS RAŠÍN: Inflace a deflace . . . . (Rozebráno) Kč 2·—

V. Dr. RUDOLF HOTOWETZ: Úkoly naší politiky hospodářské, zejména obchodní a valutární . . . . . . (Rozebráno) Kč 2·—

VI. Dr. KAREL RŮŽIČKA: Textilní průmysl Československé republiky v době poválečné . . . . Kč 2·—

VII. JUDr. JOSEF RYBA: O cenových indexech . (Rozebráno) Kč 2·—

VIII. OTAKAR E. KROFTA: O průmyslu pivovarském v republice Československé . . . . (Rozebráno) Kč 2·—

IX. JUDr. Ing. JOSEF PETERS: Naše uhelné hospodářství (Rozebráno) Kč 2·—

X. Dr. JOSEF FOŘT: O desateru valutových přikázání. (I. i II. vydání rozebráno) . . . . Kč 10·—

V období 1922/1923:

I. Dr. JOSEF GRUBER: Prof. Dr. Cyril Horáček (Rozebráno) Kč 2·—

II. JUDr. ARNOŠT MÁDL: O železničním tarifnictví v republice Československé . . . . (Rozebráno) Kč 5·—

III. Dr. FR. SCHWARZ: Přetížení průmyslu přímými daněmi a zvláště obecními přirážkami . . . . Kč 2·—

IV. Dr. KAREL ALTMANN: O vyrovnávání mezinárodních platů . . . . (Rozebráno) Kč 4·—

V. Dr. VLADIMÍR VALNÍČEK: Reforma přímých daní (Rozebráno) Kč 3·—

VI. JUDr. VÁCLAV SCHUSTER: Z poválečného vývoje naší obchodní politiky . . . . Kč 3·—

VII. Prof. Dr. JOSEF PAZOUREK: Rozbor závěr. účtu státního hospodářství v roce 1919 . . . . Kč 2·—

VIII. Dr. inž. A. PARMA: Základní složky horního hospodářství . Kč 2·—

IX. Dr. J. CHYLÍK: O čsl. průmyslu sladařském . . . . Kč 2·—

X. Dr. A. BOHÁČ: Hospodářské a sociální poměry obyvatelstva Československé republiky . . . . Kč 5·—

V období 1923/24:

I. Dr. JOS. FOŘT: Nástin měnového plánu stabilisačního. II. vydání (I. vydání rozebráno) . . . . Kč 10·—

II. JUDr. VÁCLAV SCHUSTER: Směrnice naší obchodní politiky . . . . Kč 2·50

III. Univ. prof. Dr. JOSEF DRACHOVSKÝ: Hospodářství ve státních podnicích . . . . Kč 2·50

IV. Inž. OTTO KAPP: O hospodářských poměrech Slovenska a Podkarpatské Rusi . . . . Kč 6·—

V. Dr. JOSEF FOŘT: O hospodářském významu vlastnictví a jeho vztazích k trvání a budoucnosti států . . . . Kč 2·50

VI. Dr. BOHUMÍR HANOSEK: Statistika průmyslové výroby . Kč 4·—

VII. Dr. LADISLAV PATOČKA: Jablonecká industrie v mezinárodním obchodě . . . . Kč 3·50

VIII. Dr. V. NESSEL: O cílech a prostředcích daňové reformy a návrhu vzestupné daně z důchodu bezpracného . . . . Kč 3·50

IX. Univ. prof. Dr. VILIBALD MILDSCHUH: Platební bilance a měna . . . . Kč 3·—

X. Dr. ALFRED M. MAYER: Hospodářská a sociální situace jižních Čech po převratu . . . . Kč 2·50

XI. JUDr. KAREL MALÍK: Statistika průmyslové výroby v Československu v praxi . . . . Kč 2·50

XII. Inž. JOS. HŮLA: Reorganisace správy československých drah jako železničního podniku, spravovaného podle zásad obchodního hospodaření . . . . Kč 7·—

V období 1924/25:

I. Dr. JOSEF FOŘT: O nezbytnosti určitého měnového programu před aktivováním banky cedulové . . . . Kč 3·—

II. Dr. LAD. PATOČKA: Obchodní attaché a konsulární korespondence . . . . Kč 4·—

III. Dr. RUDOLF HOTOWETZ: Aktuální otázky naší politiky obchodní a měnové . . . . Kč 5·—

IV. Univ. prof. Dr. VILIBALD MILDSCHUH: Poválečná bytová otázka v cizině a u nás . . . . Kč 5·—

V. Dr. L. FOŘT, Inž. R. DUŠEK a J. ŠTĚPKA: Rozprava o poválečné otázce bytové u nás a v cizině . . . . Kč 4·—

VI. Dr. VINCENC IBL: Německé hospodářství po přijetí Dawesova plánu . . . . Kč 4·—

VII. JUDr. Ing. JOSEF PETERS: Stav uhelného průmyslu v Československé republice . . . . Kč 3·—

VIII. Dr. ZDENKO FAFL: Vývoj a úkoly československé obchodní politiky . . . . Kč 4·—

V období 1925/26:

I. Dr. BOH. JELÍNEK: Úvěr státní a peněžní trh . . . . . . Kč 4·—

II. Dr. JOS. FOŘT: O povaze nynější naší měnové stability a podmínkách její trvalosti (II. vydání) . . . . Kč 4·—

III. Dr. Inž. RUDOLF BARTA: Průmysl stavebních hmot v Československu . . . . Kč 4·—

IV. Doc. Dr. ANT. BASCH: Hospodářský problém rakouský . . Kč 4·—